

PSORIAZ KASALLIGINING SABABLARI VA DAVOLASH USULLARI

*Bahodirova Mohichehra**Pardayeva Munavvar**Alfraganus universiteti tibbiyot fakulteti**Davolash ishi yo'nalishi 3~kurs talabalari*

Annotatsiya: ushbu maqolada asosan psoriaz kasalligining sabablari va ularni davolash usullari haqida ma'lumot beramiz.

Kalit so'zlar: yallig'lanish, stress, qizil dog'lar, qichishish, irsiy omillar, psoriaz.

Kirish: Psoriaz – bu teri hujayralarining haddan tashqari tez o'sishi natijasida yuzaga keladigan, immunitet tizimi tomonidan teri hujayralariga noto'g'ri hujum qilinishi bilan bog'liq bo'lgan otoimmun kasallikdir. Uning belgilari qizil dog'lar, qichishish, terining quruqlashishi, kepek, tirnoqlarda o'zgarishlar bo'lishi mumkin. Kasallikni davolash uchun dori-darmonlar, parvarish vositalari va turmush tarzini o'zgartirish kerak bo'ladi.

Psoriaz sabablari:

Psoriaz nima sababdan paydo bo'lishi hali aniqlanmagan. Kasallikning rivojlanishi uchun turli xil nazariyalar mavjud. Mutaxassislar quyidagilar sabab bo'la olishiga ishonadi:

Stress, salbiy hissiy tajribalar, endokrin patologiyalar, Irsiy moyillik, Immunitet tizimining noto'g'ri ishlashi.

Psoriazning autoimmun sababi shundaki, odatda tanani o'simta hujayralari, patogen viruslar va bakteriyalardan himoya qilis huchun javobgar bo'lgan t-yordamchi va t-qotil immunitet hujayralari, terining yuqori qatlamlariga kira boshlaydi. Bu yerda ular yallig'lanish jarayonini faollashtiradigan moddalarni ishlab chiqaradilar. Natijada, teri hujayralari intensiv ravishda bo'linishni va ko'payishni boshlaydi.

Otoimmun holat: Oq qon hujayralari teri hujayralariga hujum qilib, ularning ko'payishiga sabab bo'ladi, deyiladi Apollo Hospitals.

Teri hujayralarining anormal o'sishi: Teri hujayralari odatdagidek 28-30 kun emas, balki 3-5 kunda almashtiriladi.

Qo'zg'atuvchi omillar:

Terining shikastlanishi (kesishlar, kuyishlar).

Stress va kuchlanish.

Sovuq harorat.

Zaif immunitet tizimi.

Asosiy qism: dastlabki bosqichlarda:

Bosh terisi, tirsak yoki tizzada kichkina qizil dog'lar.

Yengil qichishish.

Terining quruqlashishi, kepek yoki ekzemaga o'xshash holatlar.

Tirnoqlarda chuqurlashish yoki qalinlashish.

Tashxis: Shifokor odatda teri, soch yoki tirnoqlardagi ko'rinishga qarab tashxis qo'yadi.

Kam hollarda teridan namuna olib, mikroskop ostida tekshirish (biopsiya) talab qilinishi mumkin.

Ko'pincha kasallik qishda o'zini namoyon qiladi. Yozda, quyosh nurlari ta'sirida belgilar butunlay yo'q bo'lib ketishi mumkin. Biroq, kasallikning "yozgi" shaklida aksincha quyosh nurlaridan ehtiyot bo'lish kerak. O'tkir davrda bemor juda qattiq qichishishdan shikoyat qiladi. Tirnoq shikastlanishi bemorlarning atigi 25 foizida kuzatiladi.

Bosh terisi kasalligida sochlar patologik jarayonga jalb qilinmaydi. Birinchidan, teri qichiy boshlaydi. Vaqt o'tishi bilan toshma zonalar bo'yniga, quloqlariga o'tishi mumkin. Yallig'lanish jarayoni keratinositlarning juda tez bo'linishi bilan bog'liq.

Kaft va oyoqlarning terisi qalinlashadi va chuqur yoriqlar bilan qoplanadi. Dastlabki bosqichda psoriaz kasalligi fotosurati shaffof tarkibga ega pustulalarni namoyon etadi. Keyinchalik ular oq rangga kirib, qorong'u chandiqlarga aylanadi.

Tirnoq plitalariga kelsak, ularning shikastlanishining ikki turi eng keng tarqalgan:

Tirnoq chuqurchalar bilan qoplangan, ular tashqi tomondan inyeksiya izlariga o'xshaydi ("uchburchak turi").

Tirnoq rangini o'zgartiradi va tulashni boshlaydi.

Psoriazning bosqichlari:

Psoriaz nima va uning paydo bo'lishiga nima sabab bo'lishi mumkinligi haqida hali ham munozaralar mavjud bo'lsa-da, kasallikning bosqichlari allaqachon yaxshi o'rganilgan. Ularning uchitasi bor:

1. Progressiv (boshlang'ich). Teri yuzasida toshma shaklida neoplazmalar paydo bo'lib, ular atrofda o'sishga moyildir. Ular sog'lom teriga tarqalib, oval yoki yumaloq shakl hosil qiladi. Dog'lar pushti yoki qizil rangga ega. Ularda hali po'stloq qobiq yo'q. O'choqlarning qirralari biroz siqilgan. Qashlash natijasida yangi toshmalar paydo bo'ladi.

2. Statsionar. Bu kasallikning birinchi alomatlaridan 1-4 hafta o'tgach sodir bo'ladi. Yangi toshmalar paydo bo'lmaydi, eskilari asta-sekin eriydi. Papulalarning markazdan qirralarga yo'nalishi bo'yicha davolanishi qayd etiladi, buning natijasida ularning shakli halqa shaklida bo'ladi.

3. Regressiv (susayish). Psoriatik toshma rangi sog'lom teridan deyarli farq qilmaydi. Qichishish minimallasadi. O'choqlar atrofida "Voronov yoqasi" hosil

bo'ladi, bu terining zich keratinlangan qatlamlaridan iborat halqadir. Agar bemor sifatli malhamdan foydalansa, regressiya bosqichi taxminan bir oy davom etadi. Aks holda, "susayish" jarayoni olti oygacha davom etishi mumkin.

Psoriaz diagnostikasi dermatolog tomonidan amalga oshiriladi. Jarayon tashqi tekshiruvga, terining va tirnoqlarning holatini baholashga, o'choqlarning lokalizatsiyasini o'rganishga asoslangan. Aniq alomatlar uchun qo'shimcha testlar buyurilmaydi. Agar tashxis qo'yish bilan bog'liq qiyinchiliklar yuzaga kelsa, laboratoriya sharoitida o'rganiladigan yallig'langan joydan terining namunasi olinadi (biopsiya).

Bo'g'inlardagi og'riq shikoyatlari uchun rentgenografiya amalga oshiriladi. Artritning boshqa turlari yo'qligiga ishonch hosil qilish uchun qon tekshiruvi ham buyuriladi.

Psoriazni davolash: Umumiy terapiya;

Mahalliy terapiya; Fizioterapiya.

Psoriazni qanday davolashni aniqlashdan oldin, dermatolog kasallikning bosqichini, uning klinik shaklini, jarayonning tarqalishini aniqlaydi. Dori-darmonlarni tayinlashda bemorning yoshi va u bilan birga keladigan kasalliklarning mavjudligi hisobga olinadi. Odatda, eng kam miqdordagi nojo'ya ta'sirlar bilan tavsiflangan sog'liq uchun eng xavfsiz dorilar tanlanadi. Agar ular kasallikning regressiya bosqichiga o'tishini ta'minlamasa, davolash davom ettiriladi.

Fizioterapevtik muolajalar psoriaz kasalligi bilan og'rigan bemorlarning farovonligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ba'zi hollarda ular dori-darmonlardan butunlay voz kechishga imkon beradi. Eng ko'p ishlatiladigan.

Dori-darmonlar:

Dori-darmonlar: Qichishishni yo'qotish va yallig'lanishni kamaytirish uchun qichimaga qarshi dorilar qo'llaniladi.

Parvarish vositalari:

Namlantiruvchi vositalar.

Bosh terisi psoriazi uchun dorivor shampunlar.

Uyda parvarish: Qayin sharbati yallig'lanishni yo'qotishda yordam berishi mumkin, deyiladi.

Og'iz orqali qabul qilingan dorilar kasallikning o'rtacha va og'ir bosqichlarida yordam beradi. Bularga quyidagilar kiradi:

Immunodepressantlar (Siklosporin A).

A vitamini hosilalari (retinoidlar): Neotigazon, Tigason.

Xavfli o'simtalarni davolash uchun dorilar (metotreksat).

Xulosa: Psoriaz – bu to‘liq davolanmaydigan, ammo nazorat qilish mumkin bo‘lgan surunkali teri kasalligi hisoblanadi. U immunitet tizimining noto‘g‘ri ishlashi natijasida paydo bo‘ladi va turli omillar — stress, irsiy moyillik, sovuq havo, zaif immunitet yoki endokrin buzilishlar ta‘sirida kuchayadi. Kasallikni erta aniqlash va to‘g‘ri davolash usullarini qo‘llash bemorning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shuningdek, sog‘lom turmush tarzi, to‘g‘ri ovqatlanish va teriga muntazam parvarish ko‘rsatish psoriazning qaytalanishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rasulova M., “Otoimmun kasalliklarning klinik belgilari va davolash usullari”, Toshkent tibbiyot akademiyasi, 2021.
2. www.webmd.com – “Psoriasis Treatment and Prevention Tips”, 2024.
3. To‘xtayev A., “Dermatologiya asoslari”, Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.
4. World Health Organization (WHO). Global report on psoriasis, Geneva, 2016.